

Meer info op www.sigmaplan.be

-
- 2 *Naar een veiliger Scheldebekken*
  - 4 *Berlare, Laarne, Wetteren en Wichelen voorkomen overstromingen*
  - 7 *Uitkijken naar de toekomst*
  - 8 *Getijdennatuur van dichtbij*
  - 14 *Wetlandweetjes*
  - 16 *Beestig gebied*
  - 18 *Landbouw in de Kalkense Meersen*
  - 19 *Beleef de Kalkense Meersen*
  - 20 *Minder hinder*

De Kalkense Meersen vol leven

Het projectgebied Kalkense Meersen ligt verspreid over vier gemeenten aan de Schelde: Berlare, Laarne, Wetteren en Wichelen. Al eeuwenlang zorgt de Schelde er voor een stromenland dat barst van dynamiek en leven. Ze is de motor van de economie en tegelijk een dankbare bron van ontspanning in een prachtig natuurskied.

De nabijheid van de rivier brengt ook overstromingsgevaar met zich mee. De Vlaamse overheid stelde het Sigmaplan op om alle inwoners van het Zeescheldebekken te beschermen. Het project Kalkense Meersen maakt deel uit van dit veiligheidsplan. Naast een verhoging en versteviging van de dijken staat ook de aanleg van overstromingsgebieden op de agenda. De overstromingsgebieden geven de Schelde meer ruimte en dankzij een natuurlijke invulling, beschermen ze zowel mens als dier. De Kalkense Meersen zijn nu al bekend om hun straffe natuur, straks vormt het een heus natuurgebied van 950 hectare. Het waterrijke gebied verwelkomt rare vogels, vissen, zeldzame planten, wandelaars en fietsers.

Vanaf 2010 starten de werken. In deze eerste editie van de nieuwsbrief vind je alvast de hoofdlijnen van het project terug, we houden je op de hoogte.

Naar een veiliger Scheldebekken

Wereldwijd wijzen wetenschappelijke studies op klimaatsveranderingen en de stijging van het waterpeil. Ook in de Schelde rukken de getijden verder en hoger op. Met de jaren worden de stormen heviger en de watermassa groter zodat het overstromingsgevaar stijgt. De Vlaamse overheid bereidt zich al jaren voor op dit scenario.

Overstromingsgevaar op de Schelde

Door de trechtervormige monding van de Schelde, stijgt het rivierwater bij stormtij niet gelijkmatig over de hele lengte. Van op zee wordt een enorme golf water de Schelde in gestuwd. Aangezien de rivier vanaf de monding steeds versmalt, blijft het waterpeil stijgen naarmate het water verder landinwaarts rolt. Bij hevig noodweer kan de top van een golf nog veel hoger zijn dan het verwachte hoogwaterpeil. En dan... dreigt het gevaar op overstromingen. Grensoverschrijdende plannen zorgen ervoor dat de watersnoodrampen van 1953 en 1976 zich in de toekomst niet meer herhalen.

Veiligheidsplan om overstromingen te voorkomen

Het Sigmaphan (met de 'S' van Schelde) omschrijft de toekomst van de Schelde. We bouwen aan een robuust systeem dat veilig, natuurlijk, economisch aantrekkelijk en tegelijk aangenaam voor recreanten zal zijn.

Concreet leiden omvangrijke studies tot een revolutionair en ambitieus plan. We combineren de verhoging en versteviging van dijken met de aanleg van gecontroleerde overstromingsgebieden om de inwoners van het Zeescheldebekken te beschermen tegen overstromingen. Nu en in de toekomst.

Door dezelfde zones in te richten als natuurgebied, herstellen we de kwaliteit van de Schelde als ecologisch waardevolle biotoop. De herwaardering van diens natuurlijke functies schept nieuwe kansen voor zachte recreatie.

Op het kaartje onderaan zie je de projecten die in 2010 starten. Op lange termijn staan er meer overstromingsgebieden en dijkwerken op het programma.

Meer info vind je op www.sigmaphan.be

De rol van Berlare, Laarne, Wetteren en Wichelen in dit veiligheidsplan

Het projectgebied Kalkense Meersen is een uitgestrekt gebied van 950 hectare dat perfect gelegen is om extreme hoogwaters van de Schelde op te vangen. Als springtij samenvalt met storm op zee (ongeveer 1 à 2 keer per jaar), rolt een gevaarlijke stormgolf de Schelde in. De projectgebieden bergen het overtollige water tot de hoogste nood voorbij is. Door de huidige Scheldedijk aan de zijde van de rivier te verlagen, stroomt het Scheldewater het overstromingsgebied gecontroleerd binnen. Een hoge en stevige nieuwe ringdijk houdt het water binnen het afgebakende gebied en buiten de woonzone. Wanneer het gevaar geweken is, stromen de gebieden terug leeg naar de Schelde via uitlaatsluizen.

Het overstroombare gedeelte in de vier gemeenten aan de Kalkense Meersen telt ongeveer 250 hectare. Wanneer het gebied in werking treedt, zal het waterpeil van de Schelde dalen met 10 tot 30 cm. Zodra het hele Sigmaphan in werking treedt, wordt het hele Zeescheldebekken 84% veiliger, rekening houdend met de stijgende zeespiegel. Zo bouwen we samen aan een veilige toekomst.

1. Kalkense Meersen
2. Wijmeers
3. Bergenmeersen
4. Paardeweide
5. Paardebroek

Berlare, Laarne, Wetteren en Wichelen voorkomen overstromingen

Eerst bezinnen, dan beginnen

Uiteraard beginnen we met de basis van ons veiligheidsplan: het versterken van de dijken. In de studiefase van het Sigmaplan bouwden wetenschappers een computermodel van het hele Zeescheldebekken. Dankzij deze technologie kan de druk op de dijken in kaart worden gebracht. Op basis van overstromingskaarten uit de Vlaamse geschiedenis is het perfect mogelijk de rampscenario's 'virtueel' te herhalen en daaruit lessen te trekken voor het toekomstige waterbeheer. Alle dijken langs de Schelde krijgen dan ook een versterking op maat. Voordat de aanleg van een overstromingsgebied start, zijn de dijken rondom het gebied aan de beurt.

Het overstromingsgebied bouwen

Voor er een druppel water het gebied binnenstroomt, staan heel wat infrastructuurwerken op het programma. Eerst bouwen we een stevige nieuwe dijk rond de overstromingsgebieden, een ringdijk, die beschermt de achterliggende woonzones tegen het binnenstromende water.

Daarna verlagen we de Schelgedijk langs het overstromingsgebied, zodat het water bij stormtij over de hele lengte kan binnenstromen. Uiteraard krijgt de overstroombare dijk een stevig jasje met daarop een grasmat voor extra bescherming en een mooie groene inpassing in het landschap.

Stroomt er elke dag water over de dijk?

Natuurlijk niet! Maar liefst 250 hectare in de Kalkense Meersen is voorzien om water op te vangen. Deze overstromingsgebieden overstroomden niet gelijktijdig omdat de hoogtes van de overloopdijken verschillen. Zo overstroomden Paardeweide en Bergenmeersen ongeveer één maal per jaar, bij matig overstromingsgevaar, wanneer een hevige noordwestenstorm samenvalt met een springtij. Het gebied Wijmeers treedt pas in werking wanneer de storm heel hevig tekeer gaat. De meest zuidelijke kom, die het dichtst bij de Schelde ligt, overstroomt één keer in de vijftig jaar, en de meer noordelijke kom slechts één keer in de honderd jaar. Dat maakt ze onmisbaar om heel extreem overstromingsgevaar te weren.

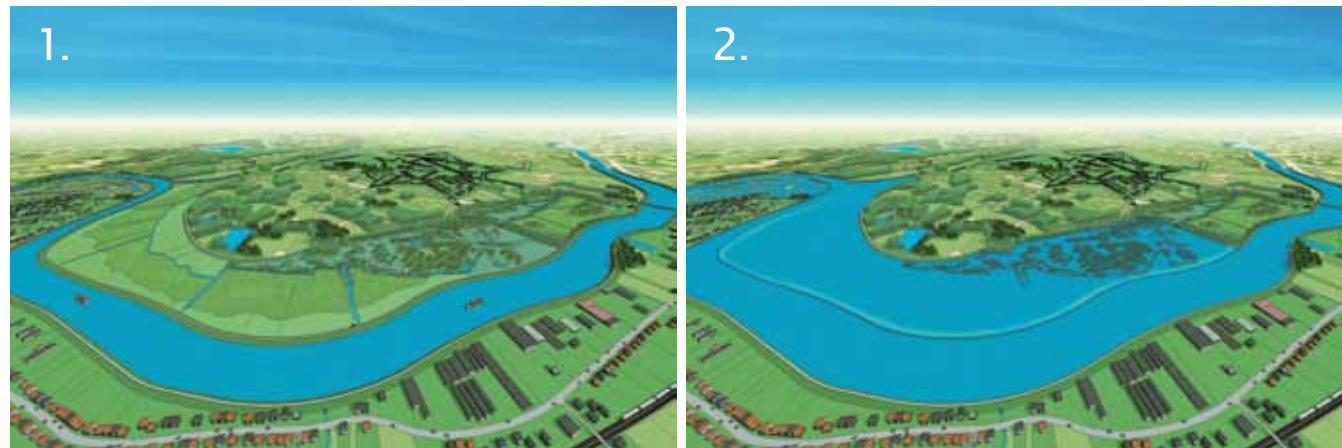
Overstromingsgebied Wijmeers

1. Laag water
2. Hevig stormtij (overstroming 1 keer in 50 jaar)
3. Extreem stormtij (overstroming 1 keer in 100 jaar)

Overstromingsgebied Bergenmeersen

1. Laag water
2. Stormtij (overstroming ongeveer 1 keer per jaar)

Overstromingsgebied Paardeweide

1. Laag water
2. Stormtij (overstroming ongeveer 1 keer per jaar)

Ringgracht voor het royale gebied

Wateroverlast mag zich in geen geval verplaatsen naar woon- en werkgebieden. Daarom houden we ook rekening met regenwater en grondwater bij de inrichting van een overstromingsgebied. Bij extreme neerslag krijgen de Kalkense Meersen een enorme hoeveelheid regenwater te verwerken. Naast de overstromingsgebieden en dijken aan de Schelde, voorziet het Sigmapijn ook brede ringgrachten langs de dijk, beken, sluizen en uitwateringssluizen. Zo garandeert het de afvoer van regenwater naar de Schelde.

Uitkijken naar de toekomst

Straks helpen overstromingsgebieden de veiligheid van het Zeescheldebekken met rasse schreden vooruit. Hooguit enkele dagen per jaar overstroomt een gedeelte van het gebied, maar de rest van het jaar liggen de Kalkense Meersen er vredig bij. Dan krijgt de natuur alle kansen om zich voluit te ontwikkelen. Door te kiezen voor een natuurinvulling van de overstromingsgebieden volgt Vlaanderen de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn, die zulke ingrepen verplichten om bedreigde diersoorten en hun habitat te beschermen. De Kalkense Meersen zullen in totaal maar liefst meer dan 950 hectare groot zijn. Ze bieden straks een thuis aan vele vogelsoorten zoals weidevogels: de grutto en de kwartelkoning, rietvogels: de karekiet, de rietzanger en de blauwborst, en reigerachtigen: het woudaapje en de kwak. Behalve het aantal vogels zal ook het visbestand in de Schelde en het achterland stijgen, dankzij visvriendelijke uitwateringsconstructies die de vismigratielwegen herstellen.

Om veel verschillende planten en dieren aan te trekken, krijgt elk projectgebied een eigen kleedje aangemeten. In het noorden van Wijmeers en de huidige Kalkense Meersen plannen we een natuurgebied met wetland. Daar wisselen graslanden, bloemenweiden, rietlanden, stukjes moerasbos en open water elkaar af. Terwijl het zuidelijk deel van Wijmeers en Bergenmeersen pronken met zoetwaterslikken en -schorren, uiterst zeldzaam in Europa.

De inrichting van dit natuurgebied brengt de uitzonderlijke schoonheid van waterrijke landschappen dichterbij. Over enkele jaren spot je wandelend of fietsend de meest kleurrijke vogels en amfibieën. Verschillende uitkijkpunten en vogelkijkhutten verhogen de kans op een mooi kiekje. Op de volgende pagina's kom je meer te weten over al dit fraais...

Getijdennatuur van dichtbij

Belang van slikken en schorren

Getijdennatuur met slikken en schorren ontstaat wanneer water tweemaal per dag een gebied in- en uitstroomt. In heel Europa weken getijdengebieden voor woonwijken, akkers en industrieterreinen. Met elk stuk 'gewonnen' land verdween waardevolle natuur. Binnenkort kan je de rijke getijdennatuur bewonderen in het zuidelijke deel van Wijmeers en in Bergenmeersen.

Wat de getijdengebieden zo bijzonder maakt, is hun onschatbare rol bij de beveiliging van dijken en de zuivering van het rivierwater. Bovendien vormen ze een prachtig landschap waarin een heleboel dieren en planten zich thuis voelen.

Zuiverende werking van slikken en schorren

Slikken en schorren vormen een heilzame filter tussen water en land. Ze bevoorraden de dieren in en rond het water en ze zuiveren het water. Ze halen er stikstof en fosfor uit en brengen er zuurstof in. De zuurstofgraad stijgt omdat het water in slikken en schorren veelvuldig in contact komt met de lucht.

Hoe zien slikken en schorren eruit?

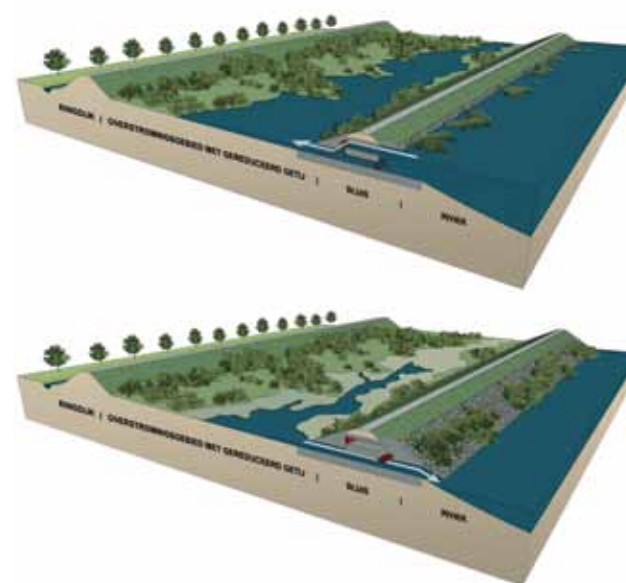
In laaggelegen slikken aan de oever van de stroom is nauwelijks begroeiing, aangezien weinig planten het verdragen om twee keer per dag kopje onder te gaan. De slikken binnen de dijk zijn iets droger en bekoren meer planten. De geringe begroeiing belet niet dat slikken ecologisch gezien enorm waardevol zijn. In de modder huizen miljoenen kleine diertjes waaraan verschillende vis- en vogelsoorten zich graag tegoed doen.

Schorren overspoelen hoofdzakelijk bij springtij. Op de schorren groeien plantensoorten die houden van een natte omgeving. Op termijn vormen de zoetwaterschorren van de Bergenmeersen en Wijmeers een jungle van krekens en beekjes met riet en wilgen waar onder andere de bruine kiekendief, de blauwborst en de kwak zich thuis voelen.

Getijdennatuur in de Kalkense Meersen

De getijdennatuur krijgt nieuwe kansen in de Kalkense Meersen. Een klein stuk, het zuiden van Wijmeers, wordt teruggegeven aan de Schelde en krijgt schorherstel. De rivierdijk verschuift landinwaarts waardoor de getijden daar straks vrij spel krijgen. Bressen in de bestaande dijken bieden het water toegang tot het gebied. Een nieuwe ringdijk beschermt het achterland tegen het water.

Ook het huidige gecontroleerde overstromingsgebied Bergenmeersen volgt straks het natuurlijke ritme van eb en vloed, maar dan in de vorm van een gereduceerd getijdengebied. Dit betekent dat we de getijdenwerking nabootsen binnen de dijken. Sluizen laten een beperkte hoeveelheid water het gebied binnen bij vloed. Bij eb vloeit het water weer terug naar de rivier.

1 Tweemaal daags, bij vloed, treedt het gebied in werking. Hoe hoger het natuurlijke getij, hoe meer water door de sluis vloeit. Bij springtij staat het meeste water in het gebied, maar bij doodtij stroomt nauwelijks iets binnen.

2 Bij eb stroomt het water weer weg via de uitwateringssluys. Zo staat het gebied afwisselend wel en niet onder water. Net als de slikken en schorren aan de oever van de rivier!

Bezoek het pilootproject

Vlaanderen ontwikkelde een techniek die het behoud van de dijken en het herstel van vergeten natuurschoon combineert. In een zogenaamd gereduceerd getijdengebied boetseert een beperkte hoeveelheid water bij elk getij het landschap in de polder.

De absolute wereldprimeur bestaat intussen drie jaar: het Lippenbroek in Hamme. Hoewel het slechts tien hectare groot is, bezochten al heel wat delegaties uit verschillende landen het veelbelovende testgebied. Niet alleen toeristen, wetenschappers en beleidsmakers vinden de weg, ook diverse vogels en vissen vertoeven in de rietkragen, wilgenstruiken en kreekjes. Arriveer je bij hoogtij, dan stroomt het water net de polder in. Met wat geluk ontmoet je een zeldzame watervogel, want die zijn er.

Het Lippenbroek ligt aan een uitgebreid fiets- en wandelrouten netwerk, onder andere langs de Pillecynroute. Zeker een tochtje waard!

Meer info op www.lippenbroek.be

Overstromingsgebied met getijdennatuur Bergenmeersen (hoogtij)

1 Schelddedijken op veilige Sigma-hoogte

2 Ringdijk op veilige Sigma-hoogte

3 Overlooppdijk

4 In- en uitwateringssluis

5 Knuppelpad

6 Wandelpad

7 Slikken en schorren

Berlare

Wichelen

Schelde

Uitbergen

N 442

Huidig uitzicht

Overstromingsgebied met wetland Paardebroek en Paardebroek (laagtij)

1 Schelddedijk op veilige Sigma-hoogte

2 Ringdijk op veilige Sigma-hoogte

3 Overlooppdijk

4 Uitwateringssluis

5 Wandelpad

6 Glasvezelverhoofland

7 Riet

8 Vochtige rietgras met riet

9 Grote zaaigrasvegetatie

10 Deltarhoofland

Huidig uitzicht

Berlare

Bergenmeersen

Paardeweide

Paardebroek

Schelde

Schoonaarde

Wetlandweetjes

Het noordelijke deel van Wijmeers, de huidige Kalkense Meersen, Paardeweide en Paardebreek staan straks niet onder invloed van het getij. Toch doorkruisen ook daar straks glinsterende waterpartijen het afwisselende landschap. Stuwtdes verhogen het grondwaterpeil. Natte natuurgebieden zonder getijdenwerking heten in het Sigmaphan 'wetlands'. Bij overvloedige regen functioneren wetlands als een spons die het overtollige regenwater langer vasthoudt. Voor liefhebbers van weilanden en moerassen zoals de libel, de snoek, de bruine kikker en de kiekendief vormen de wetlands straks een waar paradijs.

Hooiland

Door het vochtige karakter van de meersen was akkerbouw van oudsher onmogelijk in de Kalkense Meersen. De boeren gebruikten de natte weilanden om wintervoer te hooien voor hun dieren. Door de percelen te maaier of te begrazen ontstaan hooi- en graslanden vol bloemen. Je ontdekt er parels zoals de echte koekoeksbloem, scherpe zegge, pijptorkruid en de ratelaar. Naast bloemen, vind je er ook broedende weidevogels zoals de grutto. Met een beetje geluk spot je een jagende bruine kiekendief.

Amazone in miniatuur

De drassige lage landen bieden een thuis aan zeldzame broekbossen. 's Winters staan deze gebieden vaak lange tijd onder water, zelfs in de zomer daalt de waterstand amper. Zwarte elzen zijn perfect aangepast aan zo'n nat milieu. Dit heel zeldzame bostype herbergt een grote diversiteit aan planten en dieren. De lente tooit het elzenbroekbos met prachtige dotterbloemen en pinksterbloemen.

Riet

In rietmoerassen huizen heel wat bijzondere moerasvogels als de roerdomp, de kwak, de kleine karekiet, de blauwborst en het baardmannetje. De ene verkiest jong riet, de andere oude, ruige rietvegetaties waar zelfs bomen groeien.

Open water

Een netwerk van weilanden, moerassen en water kenmerken de streek. Allerlei watervogels bouwen een nest in de ondiepe sloten en waterpartijen en vele vissen vinden hier hun gading zoals de snoek, de rietvoorn, de zeldzame bittervoorn en de kleine modderkruiper. Andere waterliefhebbers zoals libellen en amfibieën waaronder de gewone pad, de bruine kikker en de kleine watersalamander planten zich voort in de stille waters.

Bezoek eens een wetland in de buurt

Het Sigmaphan gebruikt de naam wetlands voor natte gebieden die niet onder invloed van getijden staan. Op de websites www.natuurenbos.be en www.natuurpunt.be vind je heel wat wetlands terug, waaronder ook natte graslanden, natte hooilanden en moerasgebieden. Het meest bekende wetland in de buurt is het Molsbroek in Lokeren.

blauwborst

Beestig gebied

Wetlands en getijdengebieden bevatten een enorme rijkdom aan planten en dieren, zorgen voor de verbetering van de waterkwaliteit en beschermen tegen overstromingen. Geen wonder dat de uitgestrekte Kalkense Meersen met een waaier aan natuurtypes een perfecte habitat vormen voor vele vogels, amfibieën en vissen.

Hoog bezoek

De schorren en polders van de Schelde zijn van cruciaal belang voor tal van trekvogels. Sommige blijven maar even, andere brengen er de hele winter door. 's Winters zoeken vogels zoals de watersnip en talrijke eenden, onder meer de smient en de wintertaling, de rust van de Kalkense Meersen op om te verpozen en hun vetreserves aan te vullen.

Het gebied is eveneens van groot belang voor talloze beschermde vogels. Zo komen de grutto en de kievit, de roerdomp en de kluut hier straks wellicht broeden. Daarom geniet de Kalkense Meersen ook op Europees niveau de status van beschermd vogelrichtlijngebied.

Kikker op

Verschillende amfibieën zijn zeldzaam geworden in het ingepolderde en dichtbebouwde Vlaanderen. Zo komt de bruine kikker nog maar weinig voor. Deze liefhebber van sloten, grachten en kreken voelt zich opperbest in wetlands. Naast de bruine kikker, vinden ook de pad, de groene kikker en de salamander een thuis in de Kalkense Meersen.

kievit

Visvermenigvuldiging

De waterkwaliteit van de Schelde en haar bijrivieren gaat erop vooruit. Dat merk je aan het groeiende visbestand in de rivieren. Vissen hebben ook nood aan een rustige plaats tussen riet en andere planten om hun eitjes te leggen. Dat vinden ze in wetlands slikken en schorren.

De Kalkense Meersen verwelkomen straks met veel plezier de snoek, de paling, de rietvoorn, de bittervoorn en de kleine modderkruiper. Door de aanleg van vistrappen, visvriendelijke stuwen en sluizen vinden de vissen gemakkelijk de weg naar de gebieden.

ooievaar

bruine kikker

paling

bruine korenbout

kluut

kleine modderkruiper

Landbouw in de Kalkense Meersen

Landbouwers aan de ronde tafel

Vanaf het begin, bij de opstelling van de plannen, werken we nauw samen met de landbouworganisaties. Zo pasten we de oorspronkelijke contouren van het gebied Kalkense Meersen aan om de bedrijfsvoering van enkele landbouwbedrijven te garanderen. De meest landbouwintensieve gronden bleven gespaard.

Flankerend landbouwbeleid

Een uitgebreide studie over de effecten van de aanpassing in de gebieden resulteerde in een landbouweffectenrapport. Op basis van dit rapport werkt de Vlaamse overheid samen met de landbouworganisaties een flankerend landbouwbeleid uit. Dat beleid voorziet verzachtende maatregelen. Zo spreiden we de werken om de landbouwers zoveel mogelijk te sparen en hen de tijd te geven hun bedrijf aan te passen. Samen met hen stelden we de planning op, verdeeld in verschillende bouwfases, verspreid tussen 2010 en 2020. Waar het kan, werken natuurdeskundigen samen met de landbouwers om de vernatte gras- en hooilanden te beheren.

Beleef de Kalkense Meersen

De dijk komt op voldoende afstand van de woningen, zo behouden omwonenden hun privacy. Om overlast te vermijden, focust het Sigmaphan op zachte recreatie. Wandelen en fietsen blijft dus mogelijk. Parkeergelegenheid aan de toegangspoorten van het gebied vermijdt parkeerdruk in de omliggende woonstraten.

Wandel- en fietsgebied

Je fiets of wandelt op aangelegde paden op de dijk en in het gebied. Deze paden zijn aangesloten op de bestaande wandel- en fietsnetwerkroutes en veerdiensten. Sterk vernatte gebieden verken je van op een knuppelpad. Enkele panoramapunten en vogelkijkhutten bieden een magnifiek zicht op de omgeving en haar inwoners.

De bestaande mountainbikeroute 'Etienne De Wilde-lus', tussen Laarne en Kalken, loopt langs de westelijke en noordelijke rand van het deelgebied Kalkense Meersen. Deze route blijft behouden. De mountainbikeroute 'Broekbosroute' te Berlare doorkruist het gebied, daarom bestuderen we een alternatief tracé aan de rand van het gebied in overleg met BLOSO en de gemeente.

Hengelen

De hengelvijvers die nu in het gebied liggen, verhuizen naar de rand van het gebied. De hengelclubs krijgen daar een nieuwe accommodatie. Hierover overlegden we met de lokale besturen en hengelverenigingen. De individuele hengelaar kan straks gebruik maken van hengelaccommodatie aan de Kalkenvaart. Een visvriendelijke uitwatering van de beken naar de Schelde zal zorgen voor een aanzienlijke verbetering van de visstand in de vaart.

Jagen

Het overleg met de Wildbeheereenheid is nog niet afgerond. Samen met hen zoeken we naar concrete mogelijkheden tot samenwerking.

Paardrijden

Het Sigmaphan ondersteunt de initiatieven van de gemeenten, Dienst Toerisme, Regionaal Landschap Schelde Durme en de ruiterverenigingen. Zij stippelen geschikte en pittoreske routes uit doorheen heel Oost-Vlaanderen.

Minder hinder

Werken zorgen wel eens voor overlast, maar steeds staan de buurtbewoners centraal. Al in de planningsfase ging bijzonder veel aandacht naar maatregelen die de hinder voor omwonenden moeten beperken. Zowel wat betreft geluid, afwatering, verkeer of verstoring van het landschap, blijft de overlast zo klein mogelijk. Waar het kan, gebeurt de aanvoer van bouwmaterialen voor de nieuwe dijken over het water. Onvermijdelijk werfverkeer volgt een aangepaste route die de bewoning minimaal doorkruist. Ook hier is jouw veiligheid onze topprioriteit.

Colofon

Verantwoordelijke uitgever:
Waterwegen en Zeekanaal NV
Afdeling Zeeschelde
ir. Wim Dauwe,
Lange Kievitstraat 111-113, bus 44
2018 Antwerpen

Redactie & foto's:
Agentschap voor Natuur en Bos, JusBox,
Soresma, Vilda, Waterbouwkundig labo,
Waterwegen en Zeekanaal NV
Gedrukt op gerecycleerd papier.

www.sigmoplan.be